

بررسی فقهی تطبیق عنوان ثانویه حفظ نظام بر مسئولیت‌های اجتماعی زنان، با تأکید بر دیدگاه امام خمینی (ره)

محمد علی قادری^۱

^۱ استادیار گروه معارف اسلامی دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، دکتری فقه و مبانی حقوق اسلامی (نویسنده مسئول)

چکیده

حضور اجتماعی زنان، به جهت شرایط اجتماعی نامساعد، مبانی فکری ناصحیح، رفتار تبعیض آمیز و مفساد اجتماعی، از دیرباز از منظر اخلاقی و فقهی، درسایه‌ای از ابهام قرار دارد. اسلام با معارفی برگرفته از وحی و سر منشأ خلقت، جایگاه طبیعی و حقیقی زن را تبیین نموده و به رسمیت شناخته است. در همین راستا شارع مقدس، مسئولیت‌هایی بر عهده‌ی زنان نهاده، که برخی با عنوان اولیه و برخی با عناوین ثانویه، فعالیت و ایفای نقش زنان را در عرصه‌ی اجتماع، امری ضروری و الزامی قرار می‌دهد. یکی از مهمترین عناوین ثانویه، عنوان حفظ نظام می‌باشد که به جهت اولویت و تقدم آن بر سایر قواعد و احکام فقهی دارای اهمیت بوده و به نوعی حاکم بر سایر ادله می‌باشد. نگرش نوین امام خمینی (ره) به این قاعده از جهت توسعه‌ی مفهوم و مصادیق آن در حل معضلات اجتماعی-فقهی، حائز اهمیت و راهگشا است. در این پژوهش که به روش توصیفی-تحلیلی صورت گرفته، ضمن تقریر انواع مسئولیت‌های زنان در جامعه، و تبیین مفهوم، شرایط و کارکردهای قاعده‌ی حفظ نظام، به بررسی تطبیقی مصادیق این قاعده بر مسئولیت‌های اجتماعی زنان پرداخته شده و نقش زنان در مسئولیت‌های نظامی، به عنوان نمونه مورد بررسی قرار گرفت. از جمله نتایج به دست آمده در این پژوهش عبارت است از اینکه اولاً: محدودیتی در پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی برای زنان، با رعایت آداب شرعی وجود ندارد. ثانیاً: انطباق مسئولیت‌های زنان با عنوان حفظ نظام، در چهار بُعد حفظ کیان اسلام، حفظ نظام معیشت، حفظ نظام اجتماعی و حفظ نظام سیاسی و حکومتی قابل تصور است. ثالثاً: خصائص شغلی زنان، از قبیل: «شرط جنسیت»، «شرط تخصص»، «خلأ کمبود نیرو»، «حفظ جان مسلمین»، «شئون اختصاصی زنان مسلمان» و «انحصار برخی استعدادها در زنان» از اهم معیارهای انطباق با عنوان حفظ نظام می‌باشد و این نوع مسئولیت‌ها را در تراحم با سایر احکام و حقوق، در اولویت قرار می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: امام خمینی (ره)، حفظ نظام، فقهی، عنوان ثانویه، مسئولیت، اجتماعی.